

HROZBA ANTISEMITIZMU (recenzia)

SYLVIA HREŠKOVÁ

SÝS, Karel – MIKULÁŠEK, Alexej: *Spiknutí konkávních nosů*. Křenovice: Kamen, 2021. 160 s.

„Hvězdu jsem tenkrát znala jenom z oblohy. Nebo z vánočního stromku...“ (64).

História nezaznamenala počas vekov takú nenávisť k inému národu, aká prerástla voči Židom. Už od dávnych čias našej civilizácie sú známe pokusy o ich vymazanie z mapy a diskrimináciu. Antisemitizmus je v ľudskej spoločnosti prítomný tisícročia. Ľudia podporujúci konšpiračné teórie, ktoré sa s antisemitizmom spájajú, si myslia, že im poskytuje vysvetlenie problémov sveta. Ako spomína Bauman vo svojej publikácii *Modernosť a holokaust* (2002), antisemitizmus ako taký vystihuje nenávisť k Židom, odkazuje na chápanie Židov ako cudzej, nežiaducej a nepriateľskej skupiny. Nezrodil sa z veľkých rozdielov medzi skupinami, ale skôr z hrozby neprítomnosti rozdielov, homogenizácie západnej spoločnosti a zrušenia starobylých spoločenských právnych bariér medzi Židmi a kresťanmi (Bauman 2002, 95).

„A víš... co jsme...? Jsme Osvětím. Treblinka. Majdanek. Malý Trostinec. Drát. Žízeň. Hlad“ (60).

Dôležité je preto poukázať na defektné javy súčasnej tzv. posthumánnej spoločnosti, ktoré sa prejavujú v rôznych oblastiach nášho života, vrátane internetového a virtuálneho. „Patrí k nim, samozrejme mimo jiných, také zcela reálně silící antisemitismus v podobě interiorizovaného životního kompasu, světového názoru, v němž se koncentrují nejružnější polopravdy a celé předsudky, které v „lepším“ případě ústí do paušálního obviňování židů/Židů jako etnických, náboženských, politických či jiných židovských identit (ale i domnělých židovských identit) z kdečeho, od světovlády až po parazitismus, v horším pak do pogromů a vyvražďování“ (5). Aj tento rozmer bol podnetom k vytvoreniu publikácie *Spiknutí konkávních nosů*, na ktorého zostavovaní sa podieľali dvaja editori a spoluautori Karel Sýs a Alexej Mikulášek, a to s cieľom zhromaždiť príspevky esejistickej, polemickkej, dokumentárnej a beletristickej povahy rôznych autorov. „Príspevatele tohoto sborníku nespojuje nic jiného než ona svoboda myšlení a v jeho rámci pak elementární, o fakta opřená potřeba ukazovat různé stránky – a důsledky – hlavně protizidovských předsudků, především v perspektivě aktuálně i historicko dokumentární nebo privátně zkušenostní“ (6).

Vznik zborníku, ako je uvedené aj v edičnej poznámke, má slovenské korene. Bol podnietený vydaním monotematického čísla časopisu *Stredoeurópske pohľady* (č. 1/2020), ktoré sa sústreďovalo na analýzu a interpretáciu antisemitských stereotypov nielen v priestore elektronických médií, ale aj v súčasnej publicistike a literatúre.

Básnik Karel Sýs v časti pod názvom *Antisemitismus včera...* zhromaždil odkazy z minulosti poukazujúce na antisemitské prejavy. V časti *Antisemitismus dnes... Z internetových „diskusních fór“* zaznamenal spisovateľ a historik Alexej Mikulášek výroky poukazujúce na antisemitizmus a nenávisť voči Židom vo virtuálnom priestore. „Přesně. Měli ty privandrovalce vyhledit dokud nebyli chráněným druhem a byl by klid. Tím myslím ty zidacky privandrovalce, co tam už 2000 let nemají co dělat“ (31). Nasledujúca časť s názvom *Žid či nežít?* obsahuje výpovede viacerých autorov, ktorí sa na danú problematiku pozerajú z rôznych žánrových pohľadov. Beletristické stvárnenie ponúka príspevok Evy Frantinovej či Vlasty Rut Sidonovej „Ale my jsme lid tvůj, příslušníci smlouvy Tvé, děti Abrahama, jenž tě miloval a jemuž jsi lásku přísahal na hoře Morija“ (84). Náboženský

pohľad na problematiku ponúka Jiří Jírovec, memoáre Pavol Janík, obhajobu Jána Nerudu obviňeného z antisemitizmu autorka Stanislava Kučerková. Nájde tu tiež i úvahy Pavla Kalvacha či Vladimíra Kolára o antisemitizme v československom vojsku vo Veľkej Británii. František Jaromír Setnický poukazuje na korene antisemitizmu, Anton Baláž sa venuje antisemitizmu na území Slovenska v esejisticky ladenom príspevku *Osvienčim v mojom románe Krajina zabudnutia a v jeho reálnom predobrazu* (2021) či v texte o Jurajovi Špitzerovi ako slovenskom židovi alebo židovskom Slovákovi. V českom prostredí sa tejto problematike venuje Petr Žantovský, ktorý sa sústreďuje na *Antisemitizmus v českých médiách po roku 1989* (2021).

V súčasnosti je vydanie tejto publikácie veľmi aktuálne aj s presahom na dnešné spoločenské dianie, ktoré opäť otvára a oživuje túto citlivú tému antisemitizmu. Pandémia COVID-19 prinavrátila antisemitskú rétoriku a priniesla nové konšpirácie obviňujúce Židov za súčasnú krízu, čo sa uvádza aj v správe Agentúry EÚ pre základné práva (FRA). Podľa oficiálnych štatistik nárast antisemitských prejavov graduje v týchto dňoch najmä v online priestore. Preto je veľmi dôležité, aby vychádzali podobné publikácie ako je táto, a tak sa čitateľom a verejnosťou dostávala problematika antisemitizmu neustále do povedomia.

KONTAKT

PhDr. Sylvia Hrešková
Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr
Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF v Nitre
Dražovská 4
949 01 Nitra
Slovenská republika
sylvia.dzurko.hreskova@ukf.sk